

KORXONADA ISHLAB CHIQRARISH POTENTIALIDAN FOYDALANISH TAHLILI

Musayeva Shoira Azimovna

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti professori

ORCID: 0009-0000-9577-6976

E-mail: musayeva_shoira@mail.ru

Annotatsiya

Korxonaning iqtisodiy salohiyatini tadqiq etish ishlab chiqarish quvvatlaridan foydalanishni tahlil qilmasdan amalga oshirilmaydi. Shu bilan birga, ishlab chiqarish faoliyatini tahlil qilishning murakkabligi ko'pincha tadqiqotchilarning faqat iqtisodiy va moliyaviy ko'rsatkichlar bilan cheklanib qolishiga olib keladi. Ushbu maqola sanoat korxonasining asosiy jihozlari samaradorligini o'rganish asosida ishlab chiqarish salohiyatini tahlil qilish metodologiyasini takomillashtirishga bag'ishlangan. Tahlil materiallari sifatida gilam ishlab chiqarish zavodida foydalanilayotgan uskunalar faoliyati qo'llaniladi.

Kalit so'zlar: ishlab chiqarish tahlili, ishlab chiqarish hajmlari, tavsiflovchi statistika, o'zgaruvchanlik koeffitsiyenti.

Аннотация

Исследование экономического потенциала предприятия невозможно без анализа использования производственных мощностей. Вместе с тем, сложность анализа производственной деятельности приводит к тому, что исследователи ограничиваются только анализом экономических и финансовых показателей. Данная статья посвящена совершенствованию методики анализа производственного потенциала на основании изучения работы основного оборудования промышленного предприятия. В качестве материалов анализа в статье использована работа оборудования на предприятии по производству ковров.

Ключевые слова: анализ производства, объемы производства, описательная статистика, коэффициент вариации.

Abstract

Research into the economic potential of an enterprise is impossible without analyzing the use of production capacity. At the same time, the complexity of the analysis of production activities leads to the fact that researchers are limited only to the analysis of economic and financial indicators. This article is devoted to improving the methodology for analyzing production potential based on studying the operation of the main equipment of an industrial enterprise. The article uses the operation of equipment at a carpet manufacturing plant as analysis materials.

Keywords: production analysis, production volumes, descriptive statistics, coefficient of variation.

KIRISH

Yangi O'zbekistonni rivojlantirish strategiyasi ishlab chiqarish hajmini sezilarli darajada oshirish, sanoat mahsulotlarining raqobatbardoshligini mustahkamlash,

tarmoq samaradorligini yuksaltirish va eksport hajmini kengaytirishni nazarda tutadi. Belgilangan vazifalarni amalga oshirish uchun korxonalar xo‘jalik faoliyatining barcha jabhalarini qamrab oluvchi iqtisodiy salohiyatdan samarali foydalanish darajasini oshirishlari zarur.

Sanoat korxonalarining asosiy vazifasi aholi talabini yuqori sifatli va arzon mahsulotlar bilan to‘liq qondirishdan iboratdir. Ishlab chiqarish hajmining o‘shirish sur‘atlari, mahsulot turlari va ularning kengayishi korxonaning xarajatlari, foydasi hamda rentabelligiga bevosita ta’sir qiladi. Shu bois ishlab chiqarish hajmini oshirish va sotiladigan mahsulot sifatini yaxshilash korxonada raqobatbardoshligini ta’minlovchi eng muhim shart hisoblanadi. Sanoat korxonalarining iqtisodiy salohiyati, asosan, ishlab chiqarish ko‘rsatkichlari va mahsulot sotish natijalarida namoyon bo‘ladi. Shu sababli zamonaviy sharoitda ishlab chiqarish va sotish jarayonlarini chuqur tahlil qilishning ahamiyati ortib bormoqda.

Gilam va pol qoplamalari ishlab chiqarish O‘zbekiston to‘qimachilik sanoatining muhim tarmoqlaridan biridir. Masalan, agar 2017-yilda kunlik mahsulot ishlab chiqarish hajmi 34415,7 milliard so‘mni tashkil etgan bo‘lsa, 2023-yilda bu ko‘rsatkich 1,57 barobarga ortib, 54055,9 milliard so‘mga yetdi [1].

Korxonada mahsulotlarini ishlab chiqarish va sotishni tahlil qilish – bu ishlab chiqarish hajmini, mahsulot assortimenti va tuzilishini, mahsulot sifatini, sotish hajmlarini hamda ishlab chiqarish ritmini baholash orqali korxonada faoliyatining barcha muhim jihatlarini har tomonlama o‘rganish jarayonidir.

Bunday tahlilning maqsadi ishlab chiqarish hajmi va mahsulot sifatini o‘rganish, ishlab chiqarish va sotish hajmlarini oshirish imkoniyatlarini aniqlash, shuningdek, mahsulot sifatini yuksaltirishning ichki zaxira va yo‘nalishlarini belgilashdan iborat. Ushbu tadqiqotning predmeti gilam mahsulotlari ishlab chiqaruvchi korxonada ishlab chiqarishni tashkil etish jarayonidan iborat.

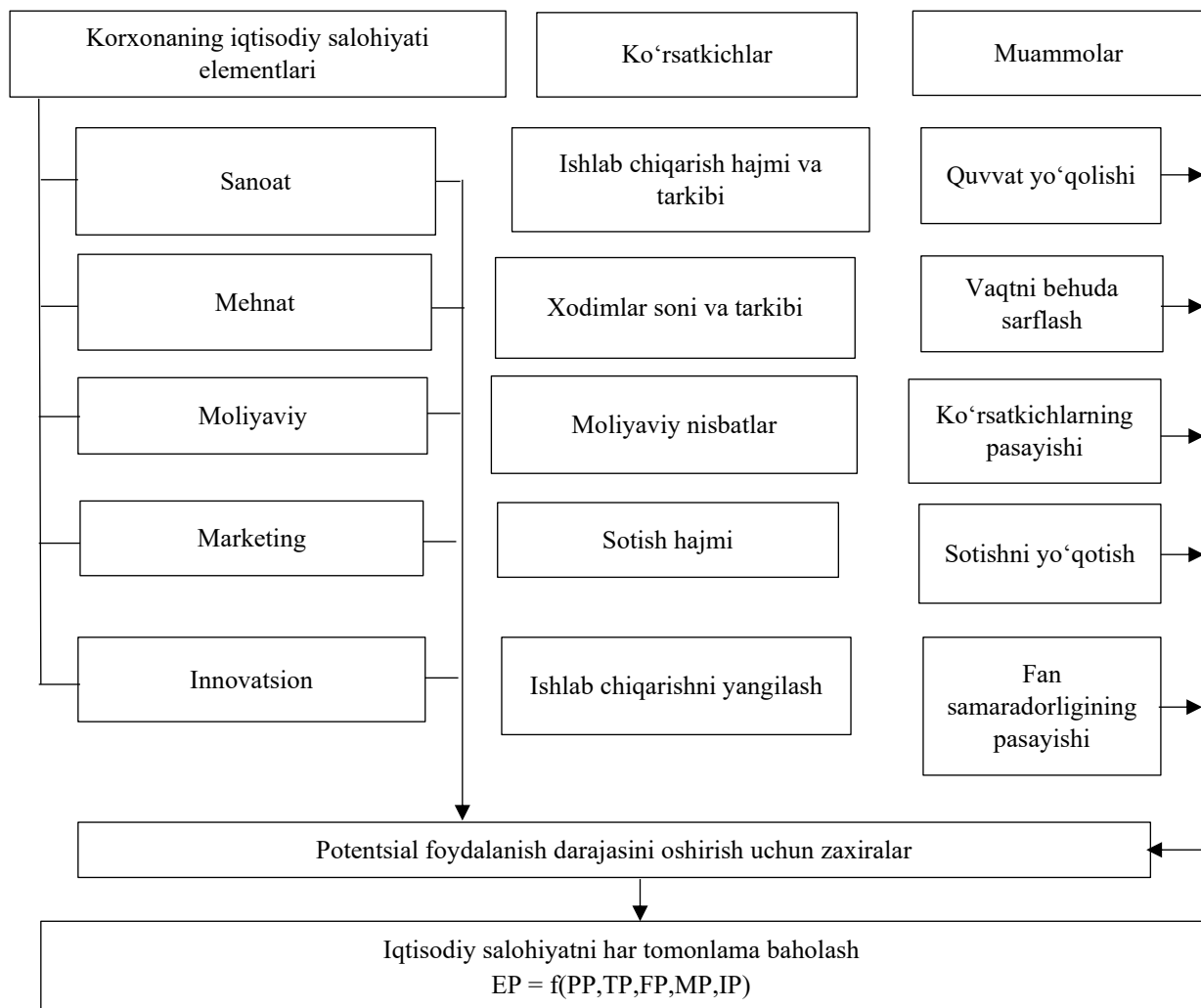
Tahlil obyektlari sifatida ishlab chiqarish hajmi, ishlab chiqarish ritmi, mahsulot assortimenti va sifat ko‘rsatkichlari olinadi. Ishlab chiqarish hajmlari tahlilining mazmuni esa ishlab chiqarish ko‘rsatkichlari (umumiy mahsulot, mahsuldorlik, ishlab chiqarish quvvatidan foydalanish koeffitsiyenti), maqsadlari (ishlab chiqarish hajmiga ta’sir etuvchi omillarni aniqlash) va usullari (qiyosiy va statistik tahlil) orqali namoyon bo‘ladi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Ko‘pgina olimlarning ilmiy ishlari sanoat korxonalarining iqtisodiy salohiyatini baholash metodologiyasini o‘rganishga bag‘ishlangan. Xususan, bu borada Raizberg B.A., Lozovskiy L.Sh., Starodubtseva E.B. [2], Korovkin A.G., Komkov N.I. [3], Sheshukova T.G., Kolesen E.V. [4], Lapin E.V. [5], Nadvornaya G.G., Klimchuk S.V.,

Oborin M.S., Gvarliani T.E. [6], Nikolaeva M.Yu. [7], Popov E.V. [8], Kaleev S.V. [9] va boshqa olimlar tadqiqotlari alohida o‘rin tutadi. Umuman olganda, iqtisodiy tahlil fani korxonaning iqtisodiy salohiyatini baholashga oid yetarlicha mukammal nazariy va metodologik vositalarni ishlab chiqqanini ta’kidlash mumkin. Shu bilan birga, aniq tadqiqot obyektlarining sanoat xususiyatlari, ishlab chiqarish-xo‘jalik faoliyati va bozor faoliyati bilan bog‘liq amaliy muammolar hali ham dolzarbligicha qolmoqda.

Ushbu tadqiqotda biz korxonaning iqtisodiy salohiyatini potensial tuzilmaning alohida elementlari – ishlab chiqarish, mehnat, moliyaviy, marketing va innovatsion potentsiallarning kombinatsiyasidan tarkib topuvchi umumlashtirilgan funksional tizim sifatida talqin qiluvchi mualliflarning yondashuviga tayanamiz. Bunda ushbu funktsiya chiziqli yoki mutanosib shaklda bo‘lishi shart emas, balki elementlarning o‘zaro ta’siri va uyg‘unlashuvi natijasida yuzaga keluvchi murakkab iqtisodiy tizim sifatida qaraladi (1-rasm).

1-rasm. Sanoat korxonasining iqtisodiy salohiyatini baholash algoritmi ¹

¹ Muallif ishlanmasi

Ushbu tadqiqot algoritmi birinchi bosqichda har bir elementni tabaqalashtirilgan baholashni va ko'rsatkichlarni integratsiyalash uchun qabul qilingan metodologiyaga muvofiq keyinchalik umumlashtirishni nazarda tutadi. Iqtisodiy potensialni har tomonlama baholashning murakkabligini hisobga olib, ushbu maqolada biz birinchi element — ishlab chiqarish salohiyatini tadqiqot obyektining eng muhim elementi sifatida baholashga harakat qildik. Ishlab chiqarish salohiyatidan foydalanishning asosiy ko'rsatkichi ishlab chiqarish hajmi hisoblanadi.

Tahlil jarayoni ishlab chiqarish hajmi dinamikasini baholash va o'rganishni, uning o'zgarishiga ta'sir etuvchi omillarni aniqlashni hamda korxonada samaradorligini oshirish uchun mavjud ichki zaxiralarni topishni o'z ichiga oladi. Ushbu tahlil haqiqiy va rejalashtirilgan ko'rsatkichlarni solishtirish, og'ish sabablarini aniqlash va ishlab chiqarish jarayonini optimallashtirish strategiyasini ishlab chiqarish imkoniyatini beradi.

Tahlilni boshlashdan oldin, gilam sanoatining ishlab chiqarish natijalariga oid ba'zi aniq tushunchalarni keltirib o'tamiz:

- Ishlab chiqarilgan gazlama hajmi — ma'lum bir davr uchun gilam mahsulotlari (gazlamalar) ishlab chiqarish hajmini tavsiflovchi miqdoriy ko'rsatkich bo'lib, korxonada buxgalteriya hisobi turiga qarab kvadrat metr (m^2) yoki tonnada o'lchanadi.
- Tayyor mahsulotlar — ishlab chiqarishning barcha bosqichlaridan o'tgan, jumladan, to'qish, qayta ishlash, pardozlash bosqichlari yakunlangan va sotuvga to'liq tayyor gilam mahsulotlari.
- Gilam chiqindilari — gilam mahsulotlarini ishlab chiqarish, kesish va qayta ishlash jarayonida hosil bo'ladigan gilam materialining qoldiq qismlari.

METODOLOGIYA

Tadqiqotda tizimli yondashuv, marketing tahlili, taqqoslash hamda raqamli ko'rsatkichlarni baholash usullari qo'llanildi. Shuningdek, ijtimoiy media platformalaridagi ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish jarayonida ommaviy kuzatuv usullaridan foydalanildi.

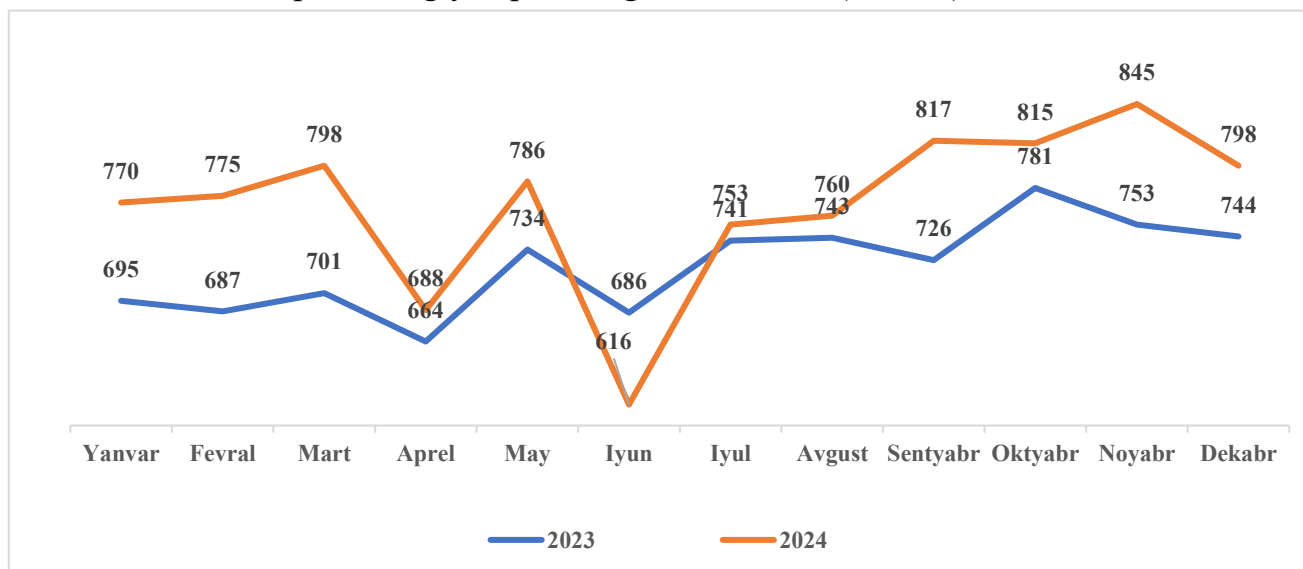
TAHLIL VA NATIJALAR

Mahsulot ishlab chiqarish va sotishni tahlil qilish uchun ma'lumotlar manbai sifatida "SAM ANTEP GILAM" MChJ kompaniyasining 2023–2024-yillardagi ma'lumotlari foydalanildi. Gilam ishlab chiqaruvchi "SAM ANTEP GILAM" mas'uliyati cheklangan jamiyati nafaqat Samarqand viloyatida, balki butun O'zbekistonda yetakchi korxonalaridan biri hisoblanadi. Korxonada ishlab chiqarishni boshqarishning avtomatlashtirilgan tizimi mavjud bo'lib, tegishli ma'lumotlar CPS

(gilam ishlab chiqarish tizimi)¹ dasturiy ta’minoti hamda ERP tizimlari SAP orqali olingan².

Kompaniyaning 2023–2024-yillardagi faoliyati tahlili ishlab chiqarish jarayonida ijobiy tendensiyalar kuzatilayotganidan dalolat beradi (2-rasm). “SAM ANTEP GILAM” MChJda kanvas ishlab chiqarishning umumiy hajmi 673 ming kv.mni tashkil etdi, bu ko’rsatkich o’tgan yilga nisbatan 7,3 foizga o’sishga teng. Shuningdek, tayyor mahsulotlar hajmi 6,2 foizga oshib, 541 ming kv.mni tashkil etdi, kanvas chiqindilari esa 23,6 foizga yetib, 132 ming kv.mni tashkil qildi. Shu bilan birga, tayyor mahsulot birligiga to’g’ri keladigan chiqindilar hajmi ham 16,3 foizga oshdi.

Ushbu diagramma tahlili shuni ko’rsatadiki, gilam ishlab chiqarishdagi chiqindilarning eng katta ulushi zig’ir chiqindilaridan iborat bo’lib, u ishlab chiqarishning umumiy o’sishida 19,6 foizni tashkil etadi. Korxonada uchun zig’ir chiqindilari hajmining ortishi ishlab chiqarish samaradorligining pasayishiga, ya’ni amalda ishlab chiqarishning yo’qotilishiga olib keladi (2-rasm).

2-rasm. 2023-2024-yillar uchun ishlab chiqarish dinamikasi oylar bo’yicha (ming kv.m)³

Quyida 2023–2024-yillarda tayyor mahsulot ishlab chiqarish hajmining oylar bo’yicha o’zgarishlari grafigi keltirilgan (3-rasm). Shuni ta’kidlash joizki, 2024-yilda ishlab chiqarish ritmi asosan 2023-yildagi eng yuqori va eng past darajalarni

¹Gilam ishlab chiqarish tizimi — gilam ishlab chiqarishning turli bosqichlarini, dizayndan tayyor mahsulotni chiqarishgacha, samarali boshqaruv va sifat nazoratini ta’minlaydigan raqamli platforma. Barcha zamonaviy SAPR tizimlari bilan moslikni qo’llab-quvvatlaydi va korxonada ERP tizimiga integratsiya qilinishi mumkin.

²SAP (Ma’lumotlarni qayta ishlashda tizimlar, ilovalar va mahsulotlar) korporativ biznes jarayonlarini boshqarish uchun mo’ljallangan dunyodagi yetakchi ERP (Korxonada resurslarini rejalashtirish) tizimlaridan biridir. SAP moliya, logistika, ishlab chiqarish, sotib olish, sotish va HR kabi turli biznes funksiyalarini avtomatlashtirish va birlashtirishga yordam beradi.

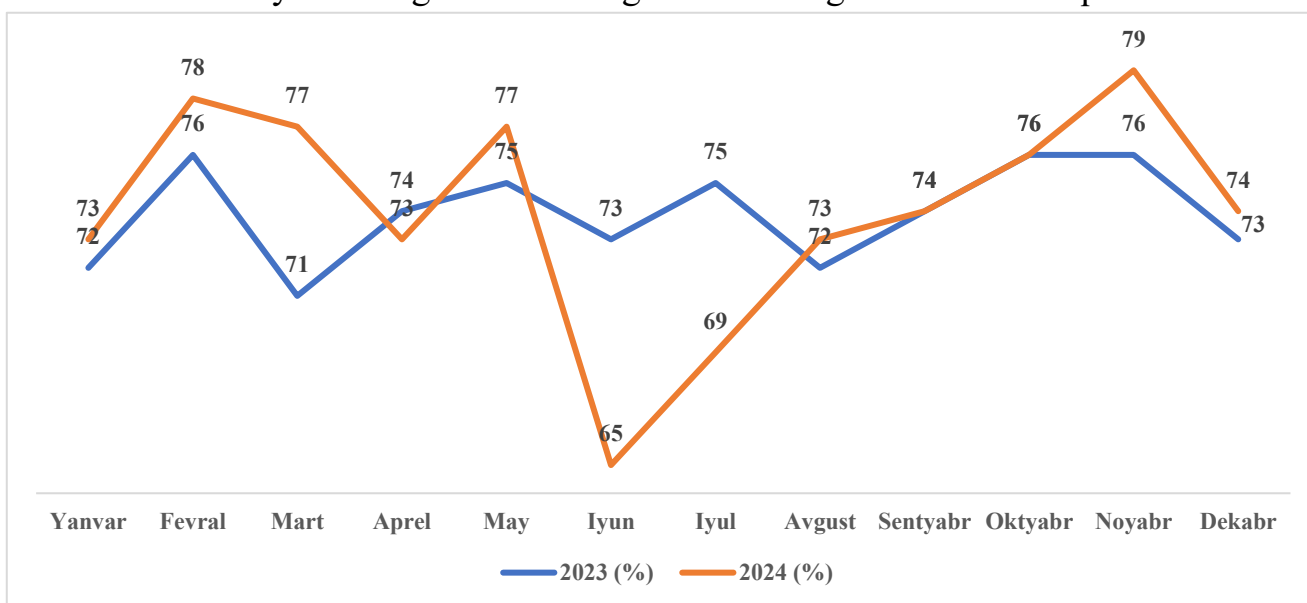
³ Muallif ishlanmasi

takrorlagan, faqat avgust va sentyabr oylarida pasayish o‘rniga o‘shish kuzatilgan. 2023–2024-yillardagi tayyor mahsulot ishlab chiqarish dinamikasi shuni ko‘rsatadiki, 2024-yilda ishlab chiqarish hajmi 2023-yilga nisbatan keskin tebranishlarga ega bo‘lgan.

Umuman olganda, 2023-yilga nisbatan ishlab chiqarishning o‘shishi 2024-yilning ikkinchi yarmida yaqqol sezildi. 2023-yilda ishlab chiqarishning eng yuqori ko‘rsatkichlari iyul oyida (741 ming kv.m) va noyabr oyida (781 ming kv.m) qayd etilgan bo‘lsa, 2024-yilda eng yuqori ko‘rsatkichlar sentyabr (845 ming kv.m) va noyabr (845 ming kv.m) oylarida kuzatildi. Dinamika tahliliga ko‘ra, 2023-yilda eng past ko‘rsatkich aprel oyida (664 ming kv.m) qayd etilgan bo‘lsa, 2024-yilda esa iyun oyida (616 ming kv.m) ishlab chiqarishning sezilarli pasayishi kuzatilgan.

Oylar kesimidagi ishlab chiqarish hajmining o‘zgarishi sabablarini aniqlash uchun to‘quv mashinalari ishlab chiqarish jarayonining o‘rtacha dinamikasi tahlil qilinadi. Ushbu tahlil mashinalarning ishlamay qolish vaqtini ishlab chiqarish hajmi bilan bog‘lash imkonini beradi. Buning uchun avvalo quyidagi atama aniqlanadi:

To‘quv mashinalarining ish unumdorligi darajasi dastgohlarning samaradorligini ifodalovchi nisbiy ko‘rsatkich bo‘lib, u mashina tomonidan bajarilgan haqiqiy to‘qimalarning rejalashtirilgan to‘qimalarga nisbati orqali aniqlanadi. Ushbu ko‘rsatkich asosiy texnologik uskunaning samaradorligini baholashda qo‘llaniladi.

3-rasm. 2023–2024-yillar uchun to‘qimachilik sexi unumdorligining oylar bo‘yicha dinamikasi (%)¹

Mahsulot ishlab chiqarish bo‘yicha sexlar faoliyatini yanada chuqurroq o‘rganish maqsadida ishlab chiqarish quvvatlaridan foydalanish koeffitsiyentini hisoblashga

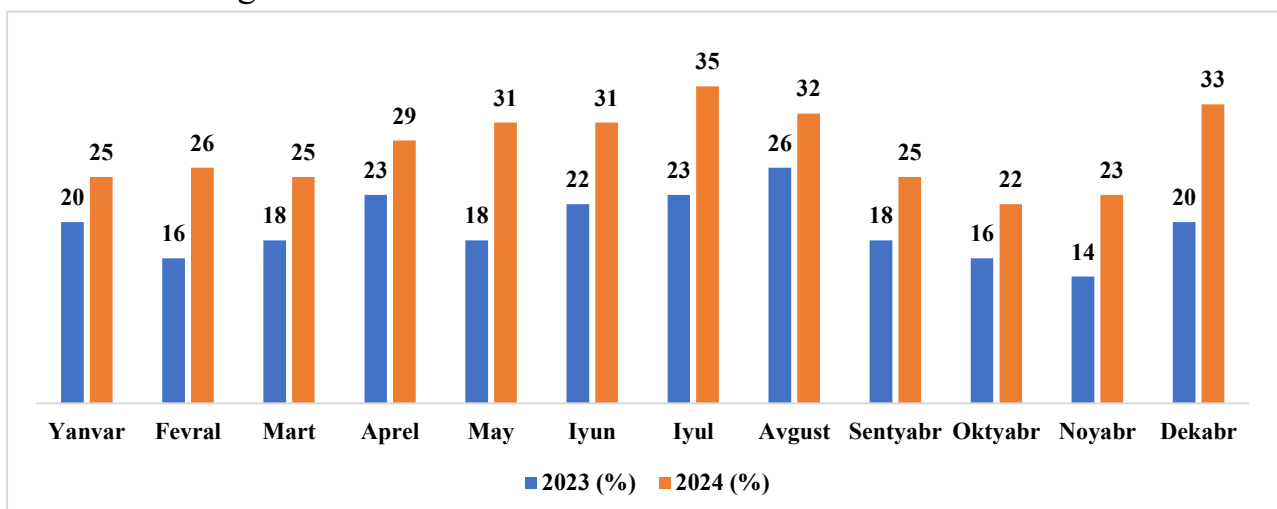
¹ Muallif ishlanmasi

qaror qilindi. Asosiy ko'rsatkich sifatida to'quv mashinalari ish ritmi tanlandi. Shu bilan birga, boshqa barcha ishlab chiqarish omillarining ta'siri shartli ravishda ijobiy deb qabul qilindi.

To'qimachilik sexi dastgohlari ishlab chiqarish dinamikasini tahlil qilganda, 2023-yilda ish unumdorligi nisbatan barqaror bo'lib, 71 foiz (aprel)dan 77–79 foiz (noyabr)gacha tebranganini ko'rish mumkin. 2024-yilda ham unumdorlik dinamikasi o'zgaruvchanlikni namoyon qildi, ammo iyun oyida keskin pasayish kuzatildi, bu iyul oyidagi ishlab chiqarish hajmi bilan bog'liq (4-rasm). Shundan so'ng, 2024-yil iyulidan boshlab o'sish jarayoni boshlanib, noyabr oyida 79 foizlik eng yuqori darajaga erishildi.

Biroq to'quv tsexi ishining umumiy dinamik tavsiflari ishlab chiqarish hajmining oylar bo'yicha o'zgarish sabablarini to'liq ochib bera olmaydi. Shu bois mahsuldorlikdagi muammolarni yanada chuqurroq tahlil qilish maqsadida 2023–2024-yillar uchun tavsiflovchi statistik ko'rsatkichlar, xususan o'zgaruvchanlik koeffitsiyenti, shuningdek buyurtmalar hajmining 25, 50 va 75 foizlik kvantillari 35 ta kuzatilgan to'quv mashinalari misolida hisoblab chiqildi va ularning natijalari solishtirildi (3-rasm).

Kuzatilgan 35 ta mashina bo'yicha o'zgaruvchanlik koeffitsiyenti dinamikasini tahlil qilar ekanmiz, quyidagi xulosalarga kelish mumkin. 2024-yilda ushbu ko'rsatkich 2023-yilga nisbatan ancha yuqori qayd etildi, bu esa to'quv mashinalari ishining beqarorligi kuchayganidan dalolat beradi. Xususan, maksimal tebranishlar 2024-yil iyul oyida 35 foiz va dekabr oyida 33 foizni tashkil etgan. Aksincha, 2023-yilda o'zgaruvchanlik koeffitsiyenti pastroq darajada bo'lib, nisbatan barqaror dinamika kuzatilgan.

4-rasm. 2023–2024-yillar uchun mashinalar uchun oylar bo'yicha o'zgarish koeffitsientining dinamikasi¹

¹ Muallif ishlanmasi

Bunga parallel ravishda 2023 va 2024-yillar uchun to‘quv mashinalari mahsuldorligining kvantil qiymatlari (25%, 50%, 75%) bo‘yicha taqsimoti tahlil qilindi. Ushbu yondashuv uskunaning barqarorlik darajasini baholash hamda eng katta o‘zgarishlar kuzatilgan oylarni aniqlash imkonini berdi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, 2024-yilda kvantil ko‘rsatkichlari ko‘plab oylarda 2023-yilga nisbatan pastroq qayd etilgan, bu esa umumiy hosildorlikning pasayishini anglatadi. Pasayish ayniqsa may oyida (median 80 foizdan 71 foizgacha) va iyun oyida (77 foizdan 62 foizgacha) keskin namoyon bo‘ldi. Aksincha, ba’zi oylarda (yanvar, fevral, avgust) yillar oralig‘idagi farqlar deyarli sezilmagan, bu esa mazkur davrlarda ishlab chiqarishning nisbatan barqaror bo‘lganini ko‘rsatadi (1-jadval).

1-jadval

Bo‘limdagi stanoklar bo‘yicha 25%, 50%, 75% tartibli kvantllarning dinamikasi oylar (2023-2024-yillar uchun)¹

Oy	2023-yil				2024-yil			
	Miqdori 25%	Miqdori 50%	Miqdori 75%	Qo‘llash doirasi	Miqdori 25%	Miqdori 50%	Miqdori 75%	Qo‘llash doirasi
Yanvar	64%	75%	81%	17%	65%	71%	80%	15%
Fevral	67%	79%	84%	16%	66%	75%	80%	14%
mart	62%	72%	81%	19%	59%	72%	80%	21%
aprel	70%	78%	83%	13%	57%	66%	71%	15%
may	71%	80%	84%	13%	48%	71%	80%	32%
iyun	72%	77%	80%	9%	57%	62%	68%	11%
iyul	69%	79%	84%	14%	57%	71%	78%	21%
avgust	67%	77%	82%	14%	62%	74%	79%	17%
sentyabr	68%	78%	81%	13%	57%	72%	76%	19%
oktyabr	69%	77%	82%	12%	63%	73%	79%	16%
noyabr	71%	79%	82%	12%	66%	75%	83%	17%
dekabr	68%	77%	82%	13%	60%	68%	73%	13%

Median ko‘rsatkichlar dinamikasi tahlili shuni ko‘rsatadiki, 2023-yilda median qiymatlar 72–80 foiz oralig‘ida bo‘lib, 2024-yilga nisbatan uskunalarining barqarorroq ishlashini namoyish etdi. 2024-yilda esa median ko‘rsatkichlari ko‘p oylarda, ayniqsa may, iyun va dekabrda pasaygan. Sentyabr va oktyabr oylarida ko‘rsatkichlarning 2023-yil darajasiga yaqinlashgani esa ishlab chiqarish hosildorligining vaqtincha tiklanganidan dalolat beradi.

Pastki va yuqori kvantil ko‘rsatkichlarini (25% va 75%) tahlil qilar ekanmiz, 2024-yilda pastki kvantil ko‘rsatkichlari ko‘p hollarda pasaygani aniqlanadi. Jumladan, may oyida 71 foizdan 48 foizgacha, iyunda esa 72 foizdan 57 foizgacha

¹ Muallif ishlanmasi

pasayish kuzatilgan. Bu esa past unumdorlikka ega mashinalar sonining ortganidan darak beradi. Shuningdek, yuqori kvantil ko'rsatkichlari ham ayrim oylarda, xususan dekabrda (82 foizdan 73 foizgacha) va iyunda (80 foizdan 68 foizgacha) pasaygan bo'lib, hatto eng samarali mashinalar ham samaradorlikni yo'qotayotganini ko'rsatadi.

Mashinalar faoliyati bo'yicha o'tkazilgan kuzatuvlar har bir mashinaning maksimal mahsuldorligini aniqlash imkonini berdi. Ya'ni oxirgi 12 oy ichida qayd etilgan eng yuqori ishlab chiqarish hajmi uskunaning haqiqiy imkoniyatlarini baholash uchun asos bo'lishi mumkin. Shu bilan birga, kvantil oraliqlari ham inobatga olinishi zarur. Bu yondashuv bizga maksimal va minimal ishlab chiqarish hajmlari oralig'ini belgilash hamda to'quv ishlab chiqarishning eng ehtimoliy mahsuldorlik darajasini baholash imkonini beradi. Shunday qilib, ishlab chiqarish salohiyatini ikki yo'nalishda aniqlash mumkin: birinchidan, oxirgi 12 oyda qayd etilgan maksimal ishlab chiqarish hajmi asosida, ikkinchidan esa hisobot davridagi haqiqiy ishlab chiqarish hajmiga nisbatan quvvatlardan foydalanishning eng ehtimoliy darajasi asosida.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mahsulotlari yuqori kapital sig'imiga ega bo'lgan sanoat korxonasining ishlab chiqarish salohiyati bevosita asbob-uskunalarining texnologik imkoniyatlariga bog'liq. Gilamchilik korxonalarini misolida bu, avvalo, to'quvchilik sexidagi jihozlarning samaradorligi bilan belgilanadi. Har bir turdagi uskuna o'zining texnik xususiyatlari va eskirish darajasi bilan farqlanadi. "SAM ANTEP GILAM" MChJ uskunalarini faoliyatini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, umumiy samaradorlik ko'rsatkichlari oylar bo'yicha sezilarli tebranishlarga ega va har bir uskuna birligi uchun bu o'zgarishlar turli diapazonda namoyon bo'ladi. Ayniqsa, 2024-yilda uskunalarining ishlash barqarorligi kamayib, notekislik kuchaygani kuzatildi. Bu holat texnik omillar, ishlab chiqarish sharoitlari yoki ekspluatatsiya intizomidagi o'zgarishlar bilan izohlanishi mumkin.

Ishlab chiqarishni prognozlashda korxonaning haqiqiy potensialini aniqlash muhim ahamiyat kasb etadi. O'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bunday bahoni ishlab chiqarish hajmining maksimal darajalarini oylar bo'yicha o'zgarishlarni inobatga olgan holda aniqlash orqali olish mumkin. Shu bilan birga, tahliliy natijalar asosida uskunalar quvvatidan foydalanish koeffitsiyentini hisoblash orqali korxonaning haqiqiy ishlab chiqarish salohiyatini yanada aniq baholash imkoniyati yuzaga keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. www.stat.uz.
2. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. 5-е изд., перераб. и доп. М.: ИНФРА-М, 2006. 495 с.

3. Коровкин А. Г., Комков Н. И. и др. Экономический потенциал и национальное богатство // Большая российская энциклопедия. Электронная версия (2017); <https://old.bigenc.ru/text/5044866> Дата обращения: 05.09.2024.

4. Т.Г. Шешукова, Е.В. Колесень. Экономический потенциал предприятия: сущность, компоненты, структура. Вестник пермского университета, 2011, выпуск 4, с. 118-127.

5. Лапин Е.В. Экономический потенциал предприятия. Сумы: ИТД «Университетская книга», 2002. 310с.

6. Теория и методология оценки экономического потенциала предприятий / Г.Г. Надворная, С.В. Климчук, М.С. Оборин, Т.Е. Гварлиани // Экономические и социальные перемены: факты, тенденции, прогноз. – 2016. – № 6. – С. 70-90. DOI: 10.15838/esc/2016.6.48.4

7. М.Ю.Николаева. Понятие, сущность, структура потенциала предприятия. Азимут научных исследований: экономика и управление. 2014. № 3. С. 67-69.

8. Попов, Евгений Васильевич. Рыночный потенциал предприятия [Текст] / Е. В. Попов. — Москва : Экономика, 2002. — 559 с.

9. С.В. Калеев. Моделирование и оценка инновационного потенциала предприятия. Научно-технические ведомости СПбГПУ, №1, 2011.- С.293-297.

10. Musaeva Sh.A. Marketing tadqiqotlari. Darslik "STAP-SEL" MChJ nashriyoti, 2024-yil.

11. Musaeva Sh.A., Usmonova D.I. Innovatsion marketing darsligi "TURON NASHR" 2021.

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir: Xakimov Ziyodulla Axmadovich
Ingliz tili muharriri: Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich
Rus tili muharriri: Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li
Musahhih: Karimova Shirin Zoxid qizi
Sahifalovchi va dizaynerlar: Sadikov Shoxrux Shuxratovich
Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2025-yil, avgust, 8-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: info@marketingjournal.uz
Bot: [@marketinjournalbot](https://t.me/@marketinjournalbot)
Tel.: +998977838464, +998939266610

Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi** rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: **9710**. GOCT 7.56-2002 "Seriya nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlataro standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**